

Lejtős erodált területek biológiai talajvédelme

KRISZTIÁN JÓZSEF

GATE Kutató Intézete, Kompolt

Hasznosítható földterületeink 27,7%-a különböző mértékben — erősen, közepesen ill. gyengén — erodált. Az erózió kártétele napjainkban sem csökken olyan mértékben, mint azt gazdasági lehetőségeink indokolnák. E jelenség oka többféle, de most csupán egy tényezővel, a növénytakaró, pontosabban a szántóföldi növénytermesztés talajvédelemben betöltött szerepével foglalkozunk.

Lejtős-erodált területeink gazdálkodása nem alkalmazkodott e területek ökológiai adottságaihoz. A szántóföldi növénytermesztésben az indokoltnál kisebb a jó talajvédő hatású növények vetésterületi aránya, dominálnak a gabonafélék, újabban pedig — a kedvező árviszonyok hatására — olyan kifejezetten rossz talajvédő hatású növények, mint a napraforgó. A nagyarányú kalászos gabonatermesztés káros hatásait ugyan felismerte a gyakorlat, ennek ellenére találkozhatunk 4—5 éves időszakos gabona-monokultúrákkal. Szabadföldi kísérleteinkben már 3 éves, vetésváltás nélküli termesztés esetén 25—35%-os termésnövekedést mértünk a vetésváltásban termesztett kalászosokhoz viszonyítva, azonos művelési színvonal és tápanyagellátás mellett.

A nagyarányú kalászos gabonatermesztés káros hatásainak csökkentésére vizsgálataink alapján 2 lehetőséget javasolunk:

- növelni kell a búza jó előveteményeinek arányát (borsó, édes csillagfürt);
- növelni kell az őszi és a tavaszi árpa vetésterületi arányát.

A borsó jó elővetemény-hatását már a növénytermesztés klasszikusai leírták, és a gyakorlat is elismeri. Hogy a növény még sem terjedt el az indokolt mértékben, annak objektív és szubjektív okai egyaránt közismertek.

Az édes csillagfürt napjainkban terjed az északi középhegységi mezőgazdasági területeken. Gazdasági tulajdonságai indokolják nagyobb arányú termesztését:

- nagy fehérjetartalmú (35%) növény, hektáronként 700 kg nyersfehérjét biztonságosan terem üzemi körülmények között;
- a nagy területi kiterjedésű, enyhén savanyú barna erdőtalajokon eredményesen termesztendő;
- viszonylag hosszú tenyészidejű növény, nyári záporok idején még sűrű állományával védi a talajfelszínt;
- jó előveteménye az őszi búzának, kísérleteinkben a borsóval azonos elővetemény-hatását mértük.

A tavaszi árpát széles körben termesztik domb- és hegyvidéki gazdaságaink. Söripari értékesítésre és hasznosításra indokolt termesztése, de takarmányozási célra hasznosabbnak tartjuk az őszi árpát. Vizsgálataink során meggyőződünk kedvező hatásairól:

- potenciális termőképessége — hosszabb tenyészidőszaka révén — nagyobb mint a tavaszi árpáé;
- hosszabb ideig védi a talajt;
- elfogadható előveteménye az őszi búzának: kísérleteinkben 15—20%-kal termett többet az őszi búza őszi árpa, mint önmaga után.

A növények igényes termesztése jelentős mértékben hozzájárulhat erodált területeink ökológiai potenciáljának a jelenleginél megfelelőbb hasznosításához.